

Sander Sandberg
Riigimetsa Majandamise Keskus
Sagadi küla
Haljala vald, 45403, Lääne-Viru maakond
sander.sandberg@rmk.ee

17.07.2025 nr 8-5/4093-1

Kalade kudealade ja juurdepääsude parandamine Mullutu-Suurlahes

Lugupeetud Sander Sandberg

Saaremaa Vallavalitsuse poole on pöördunud MTÜ Saarte Kalurite Ühing 05.05.2025 palvega aidata kaasa Mullutu-Suurlahe veestikus kalade rändeteede ja kudealade olukorra parandamisel.

Mullutu ja Suurlahe näol on tegemist on riigiomandis olevate avalikus kasutuses olevate veekogudega, mis paiknevad Mullutu-Loode looduskaitsealal, kus tegevuste kavandamisel tuleb lähtuda kehtivast kaitsekorralduskavast. 2016.a. valmis Eesti juhtivate kalateadlaste poolt „Siirde-, poolsiirde- ja mageveeliste kalaliikide koelmualade taastamise programm 2017-2023 (perspektiiviga 2027)“, mis on suunatud Eesti sisevete ja riimveelise rannikuala mageveeliste, poolsiirdelise ja siirdelise eluviisiga kalaliikide koelmute kättesaadavuse suurendamisele. Kalade arvukust on võimalik suurendada püügi reguleerimise, elukeskkonna kaitse, parandamise või taastamisega ning kalakasvatustliku taastootmise abil. Kalavarude hea seisundi saavutamiseks pikaajaliselt tõhusaim ja odavam lahendus on kindlustada kalade looduslik taastootmine. Mullutu-Suurlahe veestikus on kalade rändeteed ja koelmualad kahjustunud nii looduslikel kui ka inimtekkelistel põhjustel. Looduslikeks põhjusteks on kliimamuutustega kaasnev sademete režiimi muutus, mis mõjutab paljusid madalaveelistel aladel, ülejutatavatel luhtadel või väikestes vooluveekogudes kudevaid kalaliike. Suurvete aeg on nihkunud varasemaks kui kalade loomulik kudeaeg. Looduslikeks teguriteks on ka maakerge, mille tulemusel on toimunud järvede merest eraldumine ning sissevoolavate ojade suudmealade läbipääsetavuse halvenemine ja veekogude looduslik vananemine. Kalade rändeteedele ja kudealadele on mõjunud negatiivselt inimtegevuse tulemusel toimuv veekogude eutrofeerumine. Mullutu-Suurlahte suubuvad vooluveekogud läbivad kõik intensiivselt kasutatavaid põllumajandusmaid, millelt ärakantavad toitained akumulatsioonid järvedes. See kiirendab ka järvede sisemist toitainete ringlust ja kinnikasvamist. Veekogu vananemise lõppfaasides kaovad soostuvatest ja kinnikasvavatest veekogudest lõpuks kõik kalaliigid. Eriti tugevalt on kinni kasvanud Mullutu lahe põhjaossa suubuva Kärja jõe suudmealal. 2025.a. kevadel ei toimunud enam ka kudevate särke rännet Mullutu lahest Suurlahte neid ühendava Kurgu kraavi täiskasvamise tõttu.

Kalade rändeteede parandamiseks on välja pakutud järgmised võimalikud tegevused:

1. Nasva jõe alguse puhastamine Mullutu lahes;
2. Mullutu lahte Suurlahega ühendava Kurgu kraavi puhastamine,
3. Mullutu lahte ja Vägara lahte ühendava Pühajõe voolusärgi puhastamine;

4. Järvedesse suubuvate jõgede ja ojade suudmealade puhastamine, aitab parandada värske vee juurdevoolu ja hapnikutingimusi. Olulised on Vägara lahte suubuv Pühajõgi ja Mullutu põhjaossa suubuv Kärla jõgi oma suublaaladega.

Tuues näiteid analoogsetest tegevustest, siis koelmualadele ligipääsetavuse parandamist on tehtud suurema mahuliselt Emajõe vanajõgedel 2010. ja 2011. aastal, mille käigus parandati 18 vanajõe ühendust Emajõe ülemjooksuga. Sellega loodi eelduseid latika ning teiste kalade varude suurenemiseks, paranes ligipääs koelmutele ja teistele elupaikadele, suurenes kättesaadava koelmuala pind ning vähenes perioodilisest hapnikuvaegusest tingitud oht elustiku suremiseks. Koheselt pärast vanajõgede sissevoolude puhastamist paranesid hapnikutingimused.

Kõik käesoleva pöördumise objektiks olevad veekogud asuvad või on otseselt seotud Mullutu-Loode looduskaitsealaga, mille valitsejaks on määratud Keskkonnaamet.

Saaremaa Vallavalitsus esitas 29.05.2025 kirjaga nr 8-5/2734-2 Keskkonnaametile pöördumise koos palvega kaaluda tuginedes looduskaitseadusele, veeseadusele ja VV 16.04.2021. a määrusele nr 36 "Mullutu-Loode looduskaitseala moodustamine ja kaitse-eeskiri" kirjeldatud tegevuste elluviimise võimalikkust, võimalikke tegevusi ja elluviimise rahastamist.

Keskkonnaamet andis 18.06.2025 kirjaga nr 7-9/25/10950-2 omapoolse arvamuse planeeritud tegevuste kohta. Tunnistatakse probleemi olemasolu ja olukorra parandamise vajalikkust. Keskkonnaametil aga selleks inimressurss ja rahalised vahendid puuduvad.

Saaremaal on RMK mitmetel väiksematel kudealadel parandanud ligipääsetavust nii ühendusteede puhastamise kui ka osalise veetaseme reguleerimisega – paraku on tegemist mahult märkimisväärselt väiksemate objektidega, mille keerukusaste ei ole kõnealusega võrreldav.

Kas RMK tulevikuplaanides on Mullutu-Suurlahe rändeteede parandamine ja millised ootused oleksid Teil selles osas Saaremaa Vallavalitsusele koostöös ?

Lugupidamisega

(digitaalselt allkirjastatud)

Meelis Albert

veekeskonna peaspetsialist

452 5150

meelis.albert@saaremaavald.ee

Lisa: Keskkonnaameti 18.06.2025 kiri nr 7-9/25/10950-2